

Silvija Monros Stojaković

SESAR VALJEHO

Peruanski pesnik Sesar Valjeho (*César Abraham Vallejo Mendoza*, 1892–1938) nije umro u četvrtak, kao što sam naslućuje u čuvenoj pesmi „Crni kamen na belom kamenu”, već u petak, doduše opet u Parizu. Ako je uopšte umro. Pre toga je u zemaljskom smislu jedva životario, prvo kao seoski učitelj u rodnoj zemlji, potom kao ubogi novinar u Gradu svetlosti. Pa ipak, iako je za svog kratkog života objavio svega tri knjige pesama (njegova se udovica Žoržet Filipart svojski potrudila da makar posle toga budu objavljenе još neke njegove, *Ljudske pesme*, iz rukopisa), njega strogi znalci – ali i nepopravljivi sladokusci – svejedno smatraju jednim od najvećih pesničkih obnovitelja svoga doba, na bilo kojem jeziku ikada. Tako, Tomas Merton, kao bespogovorni stručnjak, čak tvrdi da je Valjeho, čovečanski posmatrano, najobuhvatniji pesnik sve od božanskog Danta. Da, i od Danta: kad poslednji samoglasnik imena u izvorniku nije naglašen, u prevodu podleže neumoljivim zakonima srpskih padeža.

Kako bilo, Valjeho je uvek bio korak ispred svih pravila, struja, podobnih stavova. Bilo u smislu književnosti kao odabrane stvarnosti; bilo u smislu stvarnosti, vazda kao promašene knjige. *Hay golpes en la vida, tan fuertes...*

Tek, Valjeho je na samom svom početku zašao u potiskivane slojeve drevne mudrosti sunarodničkih starosedelaca, uvodeći tada u svoje pesme i nemale odjeke tzv. idihenizma. Potom je i pre zvanične avangarde postao korenit i po naprednoj dubini, već počev od tekućeg jezika i njegove uhodane upotrebe. Da bi se naposletku, naprežući gramatiku do krajinjih granica, jednostavno prepustio neologizmima, pa čak i izmišljanju bitno drugačijih sklopova poruke o suštini stvari. Koja kod takvog buntovnika postaje sam sklop. Kao što tog pesnika i čini strasno odbacivanje bilo kakvog sklopa/oklopa.

Sesara Valjeha, sa jezika koji nikako nije njegov, možda je najpriježnije na engleski preneo njegov predani poštovalač Klejton Išliman. Jednako poneseni samim Valjehom, na srpski su ga još ranije prevodili mnogi vrsni pesnici i samouki hispanisti. Bitno je da Valjeha jednostavno osetimo. Da ga bude, pa i u proznoj stvarnosti ovih prostora, bivših. Ili zanavek budućih.

¡Yo no sé!

Silvija Monros Stojaković,

koja je još ranije,
u jednoj svojoj priči,
uvela Valjeha u severoafričku birtiju
u koju i Rembo svrača,
zajedno sa Čeom...